

ДВІЧІ В ОДНУ РІЧКУ НЕ ВВІЙДЕШ

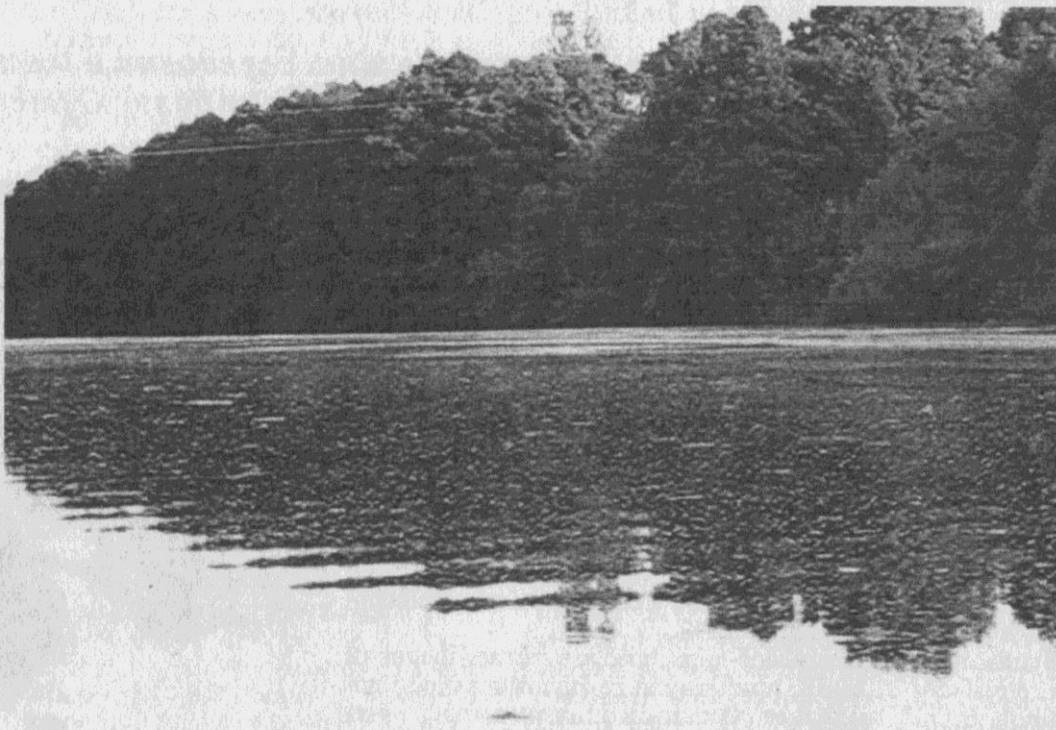
Не будь-яке місто України може похвалитися такою кількістю водних об'єктів як Суми: річка Псел, дві її притоки – Сумка та Стрілка, Блакитні озера, озеро Чеха, Олдіш та інші, а також маленьки струмки, які протікають по території міста і області й вносять свою частку до основних водних артерій. Вони є не лише окрасою Сум, місцем відпочинку багатьох мешканців улітку, а й являють собою наукову та оздоровчу цінність.

Звичайно, кожному хочеться проводити час на свіжому повітрі та купатися у чистих водоймах. Але, на жаль, на сьогодні водні об'єкти міста потерпають від значного антропогенного навантаження, наслідком якого є їх забруднення. З одного боку, підтриманням чистоти водойм має опікуватися місцева влада, а з іншого – кожен із нас, жителів, повинен поводити себе по-людськи, не засмічуючи водні об'єкти та місто взагалі.

Що впливає на стан та чистоту водойм міста, ми поцікавилися у доцента кафедри прикладної екології, кандидата географічних наук Валентини Тюленевої.

Валентина Олексіївна зазначила, що чистота водних об'єктів залежить від декількох факторів. Одним із них є використання значної кількості води підприємствами міста.

Другий фактор – це чистота вулиць, з яких дощові води змивають велику кількість забруднюючих речовин, що потім потрапляють до зливової каналізації. А стан каналізаційних стічних вод не завжди задовільний, хоч вони і пов'язані із очисними спорудами. Саме тому важливим є наявність належних водоохоронних зон. Для збереження чистоти водойми такі ділянки повинні розташовуватися по берегах водного об'єкту. Ці зони являють собою досить складні природні утворення, які складаються з високих дерев, що мають міцну кореневу систему, кущів та трав. Вони захищають береги водойми від розмивання, запобігають зсурам і обвалам, затримують поверхневий стік. Крім того, на поверхні землі не повинно бути стежок та розрихлення. Коли вода,

Псел потерпає від нечистот

у свою чергу, осідає на рослинні, а це може привести до обміління водойми. Поява цих заростей на озері Чеха, обабіч дороги по вулиці Харківська, є наслідком змиву твердих речовин, тобто вони з'явилися там, де водойма не мала захисту. З іншого боку озера – луг, тверді частинки, які змиває дощова вода, фільтруються там через траву, затриму-

ня із чистою водою у місті завжди викликає складнощі, адже увесь бруд змивається до річок.

Ріка – це водний потік, який постійно змінюється, бо не дарма кажуть, що двічі в одну річку не ввійдеш. З озерами ситуація в цьому плані складніша, адже вони не мають стоку.

Наприклад, озеро Чеха не має поверх-

рігається в намивному районі, де рівень території піднятий на 3-5 метрів. Піски ущільнюються, погіршуєчи дренаж. А, може бути, приток збільшився внаслідок забудови правої частини озера, де розташовані нові приватні будинки, що своєрідно вплинули на погіршення балансу ґрутових вод.

Навіть не дивлячись на високий температурний режим улітку, води в озері не зменшилося, хоча, зазвичай, у цей період рівень водойми трохи знижувався. Взагалі коливання води озера Чеха незначні – до 20 сантиметрів.

За словами начальника державного управління навколошнього природного середовища в Сумській області В'ячеслава Черненка, на стан водних об'єктів Сум впливає не лише місто, а й населені пункти, розташовані вздовж течії. Однією з причин негараздів, що відбуваються в екосистемі річки Псел – є розташування на ній 4-х гідроспоруд. Вони створюють передумови для негативних явищ, які відбуваються в тому числі в межах міста, хоча самі об'єкти, розташовані поза межами Сум. Так, через низівську гідропоруду у воді відбуваються застійні процеси, але саме ця споруда підтримує певний рівень води у Пслі. Якщо він знижується там, це відбувається і в Сумах. Друга проблема – зниження загальної кількості стоків, особливо цього року. Крім того, сьогодні відбувається заростання річки Псел рослинністю. Не другорядною є проблема із забрудненням річки підприємствами міста. ВАТ «Суміхімпром» робить основний скид у річку в період паводку. КП «Міськводоканал» скидає каналізаційні стоки після очищення,

трав чистий покрив, вона легко проникає до ґрунту, впovільнюючи свій рух. Цей процес має важливе значення, адже там вода залишає значну кількість забруднюючих речовин, фільтрується і потрапляє до річки чистою. Прикро, але останнім часом ці водоохоронні зони порушуються. Якщо неподалік річки будеться об'єкт, законна дистанція такої зони, що прописана у водному та земельному кодексі має становити 50 метрів від водойми. Проте часто вона витримується лише формально, на папері. Купи сміття, руйнування трав'янистого покриву, хащі вирубані для будівництва дерева, навіть розташування там спортивних майданчиків є порушенням правил.

Водоохоронна смуга має бути не лише довкола великої річки, вона ще більш потрібна малій. Але таких порушень спостерігається багато, зокрема біля річки Стрілки, в місцях її природного русла. Прикладом може стати район вулиці 20 років Перемоги, де ця територія відсутня, адже городи місцевих мешканців розорані до самої країки. Навесні люди скаржаться на підтоплення, не думаючи про те, що, копаючи городи біля річки, колись самі відступили від норм та законів природи. З цього фактора випливає наступний – низька екологічна грамотність населення. Працюючи на тих же самих городах біля річок, господарі іноді обприскують картоплю різними речовинами, не зважаючи на наслідки. Та після першого ж дощу усе змиває до річки, що знову-таки забруднює водний об'єкт.

Потерпають від нечистот і озера нашого міста. За словами працівника кафедри екології, кандидата біологічних наук Тетяни Кузьміної, останнім часом на водоймах поширяються зарості очерету, а на піску можна спостерігати водорості та мул. Усе це є свідченням того, що озеро забруднюється речовинами, які сприяють підвищенню росту водних рослин. Органічні речовини є своєрідними добревами для дрібних водоростей, які швидко ростуть і розмножуються. Утворюється багато мулу. Він,

підземного стоку поступає в озеро, а отже, забруднення там менше. На жаль, біля шляхів немає водоохоронної зони, а її наявність – запорука чистої води в озері. Так, очерет поблизу магістралей є захисною реакцією озера на забруднення. У даному випадку він відіграє роль фільтру. Такі біологічні захисники рекомендують навіть створювати штучно, якщо вони не з'являються природнім шляхом (своєрідні біомайданчики, що засаджуються на шляху потоків, які впадають до річок). Існують дані, які засвідчують, що очерет вбирає в себе канцерогенні речовини. Але такі «фільтри» також потребують періодичного очищення, адже рослина взимку відмирає, а для росту нових пагінців потрібно покосити старі, бо вони опускаються в озеро, гниють та заболочують місцевість.

Хто ж все-таки є основним забруднювачем водойм міста?

Як говорить Валентина Тюленева, річка Псел оточена промисловими об'єктами, але, на її думку, від них припадає найменший відсоток забруднення. Так, наприклад, завод «Центроліт» має зворотну систему водопостачання й у напрямку річок нічого не спускає, а ВАТ «Суміхімпром», який вважають основним забруднювачем, намагається чітко виконувати усі вимоги, які ставить перед ним екологічна інспекція.

Основні проблеми забруднення, на переважання Валентини Олексіївни, пов'язані з поверхневим дощовим стоком води. У місті є вулиці, на яких зливова каналізація взагалі відсутня. При порушенні водоохоронних зон річки страждають і від побутового сміття, яке зноситься потоками по поверхні води. Цього року влітку річкам пощастило більше, адже дощів майже не було. За даними санітарно-епідеміологічної служби, вода у Пслі протягом літнього сезону знаходилася у межах норми, негативних явищ не спостерігалося. Але восени з сезоном дощів забруднення річки посилилося. Та це явище тимчасове, і якщо привести до ладу водоохоронні зони Псла, цю проблему можна було б частково вирішити. Питан-

притока та витік за рівень води у Пслі, а підземні води прямують саме туди. Але, незважаючи на це, підземна притока та витік не дають позбутися забруднення. Якщо воно з поверхні потрапляє до озера, то там і залишиться.

Улітку біля озера Чеха відпочиває до 2 тисяч людей щодня, і у кожного своє поняття про екологічну культуру та поведінку на водоймі. Ні для кого не таємниця, що в цей сезон озеро перетворюється на громадський туалет, не дивлячись на існування там справжнього (інше питання, в якому він стані?). Через це якість води відповідно змінюється. Восени воно стає чистішим завдяки органічним та хімічним властивостям води. Цієї пори року поверхневий шар води починає знижувати температуру, доки не досягне позначки 4 градусів за Цельсієм. Тоді прісна вода стає важкою та опускається на дно, а на поверхню виходить інша. Так відбувається до тих пір, доки уся вода не змішався та не сягне 4 градусів. Після цього охолоджується згори та, сягнувши нуля, починає замерзати.

Вода – живий організм, який дихає, вдихаючи кисень, коли повітря теплішає, та видихаючи його, якщо стає прохолодним. Цей процес дуже важливий, адже кисень у воді окислює багато непотрібних речовин.

Блакитні озера за площею та об'ємами більше Чешки, а тому проблеми з їх забрудненням постають не так гостро. Обіг води в них сильніший, і тому кисню вони поглинають більше.

Останнім часом озеро Чеха почало підвищувати свій водний рівень, зросла його площа, за рахунок забудованих площ, звідки воно отримує приток води, який останнім часом збільшився. Це озеро має вліткі до Псла, який, можливо, зменшився. Отже, водний баланс озера порушився, загальний рівень води піднявся. Вода з озера поповнює ґрунтові води, рівень яких в свою чергу піднімається, звідти і підтоплення, причиною яких є забудови. Коло замкнулося. Це явище тим небезпечне, що спосте-

ритися ще одна проблема – стан очисних споруд, адже не всі технологічні ланки працюють. Їх мулові майданчики практично вичерпали свій ресурс. А, отже, треба шукати технічні вирішення питання та фінансування.

За даними контролю, обсяги скидів заходять в межах встановленої концентрації. Це стосується контрольних замірів, але бувають і несанкціоновані скиди стічних вод, які проконтролювати неможливо. Зливні стоки міста надходять до річок, що погіршує їхній стан. Через зарегульованість водойм, порушується функція самовідновлення та самоочищення річки. Контроль за якістю води в річках міста здійснює екологічна інспекція та обласне водне господарство, які проводять моніторинги. Показники якості контролюються в певних створах (входження річки у область та її вихід). Як зазначає перший заступник начальника екологічної інспекції Леонід Циганенко, якість води у граничних водних об'єктах за специфічними показниками не відповідає якості водойм рибогосподарського значення. Так, наприклад, у деяких річках спостерігається перевищенння норми заліза. Пояснюється це тим, що річка проходить по території відомого російського родовища залізних руд – Курській магнітній аномалії, вимиваючи залізо. Але особливого впливу на флору, фауну та людину цей показник не виявляє. Причиною наявності у водоймі фосфатів є недосконалі технології, які використовуються для очищення стоків у нас та в Росії. Але суттєвих перевищень допустимих концентрацій зафіксовано не було.

Ми хочемо взяти від природи усе, не віддаючи їй нічого – у цьому наша найголовніша провінія. Тільки осiąгнувши цю істину, і те, що від кожного з нас залежить стан навколошнього середовища, ми отримаємо можливість дихати незабрудненим повітрям, купатися в чистих водоймах, насолоджуючись чарівними краєвидами рідної Землі.

Світлана БАГАЄВА